

СОЦИАЛИЗИРАЩО ВЛИЯНИЕ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНОТО ОБЩУВАНЕ

Стоев Т., Б.Торньова

Медицински университет - Пловдив

РЕЗЮМЕ

Социализацията е сложен процес на общуване в съвременните условия на живот. Тя е отражение на социалните взаимоотношения в развитието на човека и се свързва с индивидуалните потребности и пътищата за тяхното удовлетворяване. Като категория с определено съдържание и функционалност, тя има специфични акценти, които особено са значими за персонализацията и реализацията на човека в теорията. Процесът на социализацията се свързва с възприемането на нарастващ и диференциран брой роли, чрез които човека възприема нормите и ценностите на обществото, така, че да станат цели и мотивиращи сили на собственото му действие. Динамиката на междуличностното общуване е източник на всекидневният стил на живот на отделния човек и върху тази основа са определени трите стадия на индивидуалната социализация: - до трудов, трудов и след трудов, всеки от които има специфични характеристики.

Ключови думи: социализация, междуличностно общуване, социална среда и роли.

Едно от най-общите определения на социализацията е, че тя е процес, чрез който индивидът усвоява социалния опит, навлиза в социалната среда и се приобщава към системата от социални връзки. Почти няма изследване върху формирането на личността, в чиито граници да не присъстват процесът на социализация или поне резултатите от неговото протичане.

Социализиращата функция на общуването е типичен социално психологичен проблем. Усвояването на социалния опит, навлизането в социалната среда и приобщаването към системата от социални връзки, отнесени към индивида, са резултат както от действието на институционалните влияния, така и от влиянието на общуването, в което човек по неизбежност бива въввлечен в процеса на своето всекидневие. Докато образователните, пропагандните, културните и други институции действат някак си дистанцирано в процеса на социализацията, то междуличностното общуване оказва своето социализиращо влияние директно и в голяма степен благодарение на избирателните контакти на личността.

Не бихме могли да си представим съвместния човешки живот без способността на личността да прави избор в контактите си с другите, да търси близост и да се отказват от близост. Тази динамика на междуличностното общуване е източник на всекидневния стил на живота на отделния човек. В общуването човек търси не само начин на задоволяване на своята потребност от присъствието на другите, но заедно с това усвоява нормите на социален живот и придобива социално адекватни норми на поведение.

Необходимо е преди всичко да се очертаят сферите и формите на формите на междуличностното общуване

в процеса на всекидневието. На тази основа е възможно да се даде сравнително задоволителен отговор на въпроса за общуването като социализиращ фактор.

Направено е най-сполучливото разграничаване на стадийте на социализацията чрез приемането на признака отношение към труда. Върху тази основа са отделени три стадия, през които преминава индивидуалната социализация: - трудов, трудов и . . . , след трудов стадий. . . .

Междуличностното общуване в трудовия стадий не е еднотипно, защото този стадий има своя вътрешна структура. "До трудовият стадий на социализацията – посочва Г. Андреева, обхваща целия период от живота на човека до началото на трудовата му дейност.

Погледнат като цяло, до трудовият стадий на социализацията съвпада в известна степен със социалното възпроизводство на човека като обществено същество. Най-общо казано, това е социален процес, който предхожда активното включване на личността и задоволяването на фундаменталните и неотменни потребности на обществото.

В границите на ранната социализация, общуването на човека с другите има за резултат научаването на езика и идентифицирането на самия себе си.

Все още свободата на избор в общуването е ограничавана и главно регулирана от семейната институция и от институциите на предучилищното възпитание. Съществуват множество психологични и медицински изследвания които по безспорен начин доказват, че интензивното междуличностно общуване в периода на детството е фактор, който стимулира психичното развитие и улеснява социалната потребност на индивида.

В периода на организираното обучение се включва нова форма на общуване, а именно т.нар. формално общуване. По същество това е форма на взаимодействие, скрепена с някакъв формализиран правилник, който регламентира и санкционира междуличностното поведение във всекидневно повтарящия се ритъм на обучението. Периодът на обучението, разбран като елемент на до трудовата социализация, обхваща юношеската и значителна част от младежката възраст. В тези възрастни граници общуването, особено неговата неформална, т.е. свободно избрана форма, играе изключително важна роля в процеса на социализацията. Във времето на младостта междуличностните връзки заемат висок статус в живота на отделната личност и в колективните форми на поведение. “Младостта – изтъква Хегел, – когато индивидите живеят в една обща неопределеност на действителните си отношения, е времето, в което те се присъединяват един към друг и се свързват така тясно в едно убеждение, в една воля и в една дейност, че благодарение на това всяко начинание на единия става начинание на другия.

В младостта общуването е източник на силни емоционални преживявания, които оставят трайни следи във вътрешния нравствено психичен облик на личността. В този възрастов период се преосмислят и закрепват в съзнанието разбиранията за добро и зло, достойнство и унижение, приятелство и враждебност, вяръност и изневяра, социален престиж и незачитане. През погледа на другите отделният човек подлага на самооценка собствената си значимост за тях и изобщо социалната си ценност. В този смисъл общуването е двигател за нравствено психично усъвършенстване на младия човек, в неговите граници се усвояват неписаните закони на стандартните и нестандартните ситуации на всекидневния социален живот.

През следващия, трудов стадий на социализацията, общуването има своя качествена специфика и съответно въздействие върху личността. Трудовата социализация обхваща периода на зрелостта, а това е целият период на трудовата дейност на човека. При обосноваването на този стадий на социализацията са посочва, че съществуват схващания, според някои автори, че социализирането завършва заедно със завършването на образованието. В теоретичен план признаването на трудовия стадий на социализацията логически следва от признаването на водещото значение на трудовата дейност за развитието на личността.

Социалната дейност, независимо в някоя сфера на обществения живот се реализира, конструират т.нар. отношения на дейността, в който преминава трудовото всекидневие. В общуването чрез съвместната трудова дейност се до-развиват придобитите в предходния период на социализацията нравствено психически ценности, като приятелство, взаимопомощ, доверие, достойнство и т.н. Сфера-

та на труда е своеобразна проверка на социализацията, до която е достигнал индивидът във времето на социалното му възпроизводство като обществено същество.

Социализиращата функция на общуването се запазва и в третия – следтрудова стадий на социализацията. В него са включени възрастните хора след освобождаването им от активна професионална трудова дейност. Съществуват мнения, че до този възрастов период социализацията е завършена. Според други мнения социализацията продължава и в този период от жизнения път на човека.

Междупоколенското общуване във всичките му сфери и равнища се изразява главно в предаване на социалния опит. Най-общо казано, общуването между млади и стари е процес, чрез който на по-младото поколение се представят идеи, вярвания, спомени, социални нагласи, нравствено психични оценки и изобщо ценности и мъдрост, натрупани през дългия житейски път на възрастния човек.

Но влиянието на междупоколенското общуване не е едностранно. Младото поколение има свои специфични социални характеристики, идеи и възможности, които от своя страна оказват влияние върху оценъчното отношение на възрастните спрямо света, който ги заобикаля.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Социализиращото влияние на междуличностното общуване съпътства човека през всички стадии на неговия жизнен път. Това обстоятелство показва голямата значимост на този факт за социалното развитие на личността.

Социализиращото влияние на междуличностното общуване в повечето случаи се забелязва, когато стане причина за редица отрицателни, нежелателни поведенчески прояви на личността, извършвани най-често в юношеската и младежката възраст. Тези прояви са насочили и практиците възпитатели, и учените социолози, и социалните психолози към по-детайлното изучаване на влиянието на непосредственото общуване върху формирането и поведението на личността.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андреева Г., Социална психология, С., 1996
2. Бодалев А., Формирование о другом личность, Л, 1998
3. Йолов Г., Градев Д., Общуването, Воен. Изд. С., 1986
4. Лисина М., Същност на общуването, Москва, 1999
5. Михайлов Ст., Обществото като система, С., 2002
6. Николов Л., Структурите на човешките дейности, С., 1992
7. Ошавков Ж., Социологията като наука, С., 1995